

درآمدی به نمایشنامه‌شناسی

فرهاد ناظرزاده کرمانی

انتشارات سمت

یکی از کار ویژه و آماج‌های درآمد به نمایشنامه‌شناسی و کتاب‌های وابسته به آن، شناسایی، بررسی و نقد کانونی‌ترین و رایج‌ترین اصطلاح‌های وابسته به هنر نمایش، به ویژه نمایشنامه‌شناسی بوده است. از آنجایی که در این باره به زبان فارسی پیشینه‌ی چندانی وجود ندارد، نگارنده ناگزیر به ساخت و

پرداخت برابر نهادهای فارسی اصطلاح‌های زبان‌های انگلیسی و فرانسوی گردیده و روشن است که اصطلاح‌سازی کاری دشوار و وقت‌گیر است و پذیرفت و یا پذیرفت برابر نهادهای پیشنهادی در درازنای زمان دانسته می‌شود. درآمدی به نمایشنامه‌شناسی بر بنیاد ارزنده‌ترین بررسی‌ها، پژوهش‌ها و نقدهای زبده‌ترین نمایشنامه‌شناسان و تماشاگران شناسان جهان نگارش یافته و گزیده‌ای از نگرین‌ها و کاربست‌های آنان را شناسایی، ارزیابی و نمودار ساخته است. این کتاب در تاریخ ادبیات فارسی کاری بی‌پیشینه و خط‌شکن است.

متن فوق بخشی از پیش‌گفتار کتاب اول است و مؤلف با بیان آن باور دارد که این کتاب درسی پایه و بنیادین سرانجام گرفته است.

درآمدی به نمایشنامه‌شناسی کتابی است درخور برای تمامی علاقه‌مندان هنر و ادبیات، با ذکر این نکته که در «پیمایش» (مرحله‌ی) نخست: «آموزشنامه» (کتاب درسی) است. و جستارمیه‌ها و درس‌گفتارهای آن برای دانشجویان رشته «تماشاگان‌شناسی» (هنر‌نمایش) به ویژه «ادبیات تماشاگانی» (ادبیات نمایشی) تألیف شده‌اند. اثر حاضر تحت این عناوین ارائه شده است:

کتاب اول: پیش‌انگاشت‌ها و زمینه‌ها شامل فصول. پیش‌گفتار، بنیادی‌ترین اصطلاح‌های تماشاگانی، نظریه‌ای پیرامون ریختارهای تماشاگانی ایران: پیشنهاد نه ریختار یا نه‌الگو، ارسطو و نظریه ادبی، نظریه‌های ادبی ارسطو و ساختمانیه‌های بیان تماشاگانی، چشم‌اندازی به نمایشنامه، شش ساختمانیه نمایشی‌ساز، نگاهی به چند نمایشنامه نمونه، نقشه داستانی و ساختمانیه‌های نمایشی‌ساز.

کتاب دوم: گونه‌ها و سبک‌های روالی شامل فصول: سه ریخت (فرم) از ساختار نقشه

داستانی، چند ساختمانیه کلان نمایشنامه، گونه‌های (ژانرهای) نمایشنامه، سبک‌های روالی ادبی - تماشاگانی.

کتاب سوم: سبک‌های نه - روالی و تماشاگران شیوه پالوده شامل: سبک‌های نه -

روالی: گذر و گریز از واقعیت‌گرایی، شیوه پالودگی و تماشاگان خنیاپی، چندازگی (چه‌اندازگی، مقدار) نمایشنامه و پیوست‌ها، پسین گفتار و در نهایت نیز پیوست‌ها آمده است.

مؤلف معتقد است جستارمیه‌های درآمدی به نمایشنامه‌شناسی با بررسی نیازها و چشمداشت‌های آموزشی و پژوهشی دانشجویان درس‌های: مبانی نمایشنامه‌نویسی، و اصول و فنون نمایشنامه‌نویسی پدید آمده‌اند، لیکن برای درس‌های «تحلیل نمایشنامه» (نقد تحلیلی) و سبک‌های ادبی جهان پیش نیاز به شمار می‌روند. به علاوه چون نمایشنامه‌شناسی روی‌گردی نخستین و بنیادین به هنر نمایش است، آموزش جوانان بازیگری، کارگردانی و طراحی نیز به دانستن جستارمیه‌ها و درس گفتارهای آن نیازی عمده دارند. چرا که همه‌ی گرایش‌های هنر نمایش، به روال، با نمایشنامه‌شناسی آغاز و بر بنیاد آن استوار گردیده‌اند. همچنین دروس «مبانی ارتباطات» و «گزارش نویسی» که در درس‌های مصوب رشته‌ی هنر نمایش هستند با نمایشنامه و پدیدآورد آن، نمایش سروکار دارند. و از این روست که با درونمایه‌ی درس نمایشنامه‌شناسی و زمینه‌های آن، همبستگی و هم‌پیوندی یافته‌اند.

نویسنده بر این اعتقاد است که هنوز در دانشگاه‌های ایران درس نمایشنامه‌شناسی در برنامه درسی رشته ادبیات فارسی، ... و نیز ادبیات عربی، هستی ندارد! و در هر حال فرصتی مناسب به وجود آمده که به آگاهی دانشجویان رشته‌های زبان و ادبیات، به ویژه ادبیات فارسی برسد که ادبیات سه‌گونه دارد: ادبیات شعری، داستانی و نمایشی و از این جهت آشنایی با نمایشنامه‌شناسی به همه دانشجویان ادبیات توصیه شده و بخشی از درس‌های نهادی و پایه‌ای این رشته به شمار رفته است.